

พระพุทธศาสนากับการพัฒนาทางการเมืองการปกครองในสังคมไทย*

BUDDHISM AND GOVERNANCE POLITICS FOR DEVELOPMENT IN THAI SOCIETY

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (คำมาก)

Phrakrupaladsuwatthanaphromajariyakhun (Khammag)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand.

E-mail: natthapong1981@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการพัฒนาทางการเมืองการปกครองในสังคมไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความเป็นมาและลักษณะสำคัญของสถาบันพระพุทธศาสนา ที่มีต่อการพัฒนาการเมืองการปกครอง พระพุทธศาสนาได้เข้ามาประดิษฐานในดินแดนสุวรรณภูมินี้ตั้งแต่สมัยสุโขทัย หลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาจึงได้กลายเป็นส่วนสำคัญที่มีคุณูปการต่อการใช้ชีวิตของคนไทย อิทธิพลของพระพุทธศาสนาได้แทรกซึมอยู่ในโครงสร้างสังคมอย่างลงตัว โดยเฉพาะการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการเมืองการปกครอง แนวปฏิบัติของพระพุทธศาสนาถือว่ามีอรรถประโยชน์ต่อการพัฒนาการเมืองเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย เพราะประชาชนไทยนับถือพระพุทธศาสนาในอัตราเฉลี่ย 94.6% คำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองในหลายกรณี ทั้งด้านการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม การมีศีลธรรมประจำใจ และการสร้างความสามัคคีในสังคม เป็นต้น เมื่อมีการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม นักปกครองทั้งหลายก็จะยึดถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการปฏิบัติหน้าที่มากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น หลักสัปปุริสธรรมที่เป็นธรรมของสัตว์บุรุษ อันเป็นตัวอย่างหนึ่งที่เหมาะแก่นักปกครอง ฉะนั้น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญต่อนักปกครองอย่างสุดคณานับ สังคมใดที่นักปกครองจัดสรรหรือแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับประชาชนและสังคมอย่างมีคุณธรรม สังคมนั้นก็จะแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในทางสังคมและควบคุมความขัดแย้งได้ เกิดเป็นสังคมที่มีความเที่ยงธรรม

* Received: 5 June 2020; Revised: 19 June 2020; Accepted: 23 June 2020

เศรษฐกิจเติบโต สังคมสงบสุข และการเมืองมีเสถียรภาพ ดังนั้น หลักธรรมจึงช่วยพัฒนาการเมือง การปกครองในสังคมไทยในหลากหลายมิติดังกล่าว

คำสำคัญ: พุทธศาสนา, การพัฒนา, การเมืองการปกครอง, สังคมไทย

Abstract

According to the article “Buddhism and Governance Politics for Development in Thai Society”, the main purpose is to identify the characteristics of the Buddhism institute to the development of politics. Since Buddhism has enshrined in this land since the Sukhothai period. The doctrine of Buddhism has become an important part of the contribution to the daily life of Thai people. The influence of Buddhism inserted the society structure perfectly especially being part of the development of politics and government. Buddhism practices are considered to be the utilities for political development both rulers and rulees which is the guidelines that is consistent with Thai context because they respect Buddhism at an average rate of 94.6%. Buddhism teachings have an influence on politics and government in many cases such as in the promotion of morality and ethics, mental moral principles, creating solidarity in the society etc. When morality and ethics are developed, rulers will be the holders in their duties. For example the doctrine of the Sappurisadamma 7 that is the righteousness of the good person. It is one example that is suitable for rulers. Therefore, Buddhism principles are very important to all concerns. Any society that rulers allocate or share benefits to people and society with morality. That society will solve social inequality and control some conflicts. Effectively, the fair society, the grown economy, the peaceful society, and the stable politics. Therefore, the Buddhism principles helps to develop the politics and government in Thai society a variety of dimensions as mentioned.

Keywords : Buddhism, Development, Politics for Development, Thai Society

บทนำ

การกำเนิดพุทธะนำมาซึ่งพุทธศาสนา อันเป็นกลจักรวงล้อแห่งธรรม ขับเคลื่อนสรรพสิ่งในหลากหลายมิติ (เกษฎา ผาทอง และ ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2561) ประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก ในอัตราเฉลี่ย 94.6% ของคนไทยทั่วประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555) จะเห็นได้ว่า จากการที่ประเทศไทยได้ถือเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ มาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย トラาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งทำให้เห็นได้ว่า คำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองในหลายกรณีด้วยกัน ดังตัวอย่างที่ผู้ปกครองจะต้องยึดถือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการบริหารงาน หรือในการปฏิบัติหน้าที่ของตน (กมล สมวิเชียร, 2516) พุทธศาสนาในประเทศไทย มีความสัมพันธ์กับการเมืองมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย เพราะสถาบันการปกครองของไทยโดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์ ทรงให้การสนับสนุนกิจการคณะสงฆ์มาโดยตลอด ไม่เพียงแต่เท่านั้น พระมหากษัตริย์หลายพระองค์ ยังได้ทรงยึดถือเอาพุทธธรรมมาเป็นหลักในการปกครองอีกด้วย ซึ่งเราจะเห็นได้จากในสมัยสุโขทัย เมื่อพ่อขุนรามคำแหงเสด็จขึ้นครองราชย์ ได้มีการวางรากฐานพุทธธรรมให้เป็นรากฐานที่มั่นคง ทรงอาราธนาพระมหาเถระสังฆราช ซึ่งเป็นพระเถระชาวลัทธิที่มาจากแผ่นดินศรีธรรมราช มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกรุงสุโขทัย มีการส่งเสริมการเรียนพระไตรปิฎก เมื่อพระยาสิทธิขึ้นครองราชย์ ก็ได้มีการพัฒนาพุทธธรรมตามบริบทของสังคมไทยให้เป็นแบบ “สามประสาน” คือ 1) การสร้างระบบความรู้ ที่เน้นเรื่องราวของการดำเนินชีวิตตามหลักกฎแห่งกรรมและไตรภูมิ เพื่อให้บุคคลมีแรงกระตุ้นในการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น จนพ้นทุกข์ในวัฏสงสาร มุ่งเน้นให้คนเคารพในพระรัตนตรัย เห็นความสำคัญของพระรัตนตรัยที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต 2) ระบบค่านิยมพฤติกรรมบุญ ที่เน้นการมีสัมมาทิฐิ ทานศีล ความกตัญญู การเชื่อฟังผู้ใหญ่ การมุ่งให้เห็นความสำคัญของการทำนุบำรุงกิจการของพระพุทธศาสนา 3) ระบบคติความเชื่อและวิถีปฏิบัติของประชาชนทั่วไป ในเรื่องนรกสวรรค์และการทำดีทำชั่ว (สุภาพรณ ณ บางช้าง, 2535)

พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นมาในช่วงที่มนุษย์ถูกกดขี่อิสรภาพ มีการถือชั้นวรรณะ เป็นการจำกัดสิทธิ และหน้าที่ของมนุษย์ ยังผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำต่ำสูง ไม่เท่าเทียมกันในสังคม เมื่อพระพุทธองค์ได้อุบัติขึ้นในโลก ทรงปฏิเสธการถือชั้นวรรณะทั้ง 4 คือ พรหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ ศูทร ด้วยการยึดถือหลัก “อาวุโส” เป็นประการสำคัญ (ประสิทธิ์ จันรัตน์, 2527) จะเห็นได้ว่า สันติภาพเป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ให้ความสำคัญ ที่จะปลดปล่อยมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ทรงต่อสู้กับแนวทางการปกครองที่ถือชั้นวรรณะ การเอาเปรียบซึ่งกันและกัน มาสู่ความเสมอภาคกันและมีเสรีภาพในการดำรงชีวิต

พระพุทธศาสนาจึงมีแนวทางและหลักการที่จะนำพาชาติบ้านเมืองให้บรรลุเป้าหมายที่สงบสุข มีสันติอย่างแท้จริง

แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครองเชิงพุทธ

ประเทศอินเดียสมัยพุทธกาล มีการปกครองเป็นรัฐต่าง ๆ มากมาย ที่กล่าวไว้ในพระไตรปิฎก มี 16 แคว้น แต่รัฐที่มีอำนาจจริง ๆ ได้แก่ มคธ โกศล วัชชี วังสะ และอวันตี ระบบการปกครองส่วนมากเป็นราชาธิปไตย (Monarchy) แต่ก็มีหลายรัฐที่เดียวที่มีระบบการปกครองแบบสามัคคีธรรม (Tribal Republic) ซึ่งถือว่าเป็นประชาธิปไตยแบบหนึ่ง มีสภาชื่อสันฐาการ เป็นที่ประชุมของรัฐเพื่อพิจารณาร่วมกัน ลงมติตัดสินปัญหาต่าง ๆ ตัวอย่างที่ปรากฏในระบบการปกครองแบบสามัคคีธรรมในแคว้นวัชชีนั้น กล่าวกันว่ามีผู้นำที่ทำหน้าที่ปกครองถึง 7,707 ท่าน ต้องหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนเป็นประมุขตามวาระ ยิ่งกว่านั้น เมื่อไม่นานมานี้ ได้มีการค้นพบหลักฐานจากคัมภีร์พระวินัยของนิกายสรวาสติวาท ซึ่งให้หลักฐานบางอย่างเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญชาววัชชี โดยที่คัมภีร์บาลีไม่พูดถึง ตามหลักฐานนี้เมืองเวสาลีแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือส่วนที่คนชั้นสูง ชั้นกลางและชั้นต่ำ อาศัยอยู่ แต่สภาสูงสุดมิได้ประกอบด้วยคนชั้นสูงเท่านั้น เพราะปรากฏว่า แม้สมาชิกใหม่ก็ได้รับการต้อนรับให้เข้าสู่สภา และได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสูงสุดด้วย ข้อนี้แสดงว่าเป็นสภาของประชาชน ดังจะเห็นว่าการขัดขวางอภิสิทธิ์ของคนบางกลุ่ม ทั้งประกาศให้มีการเลือกตั้งอย่างเสรีโดยสภา (สังฆะ/คณะ) เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งต่าง ๆ รวมทั้งตำแหน่งแม่ทัพซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดในรัฐด้วย

ในสภา (สันฐาการ) ประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ คือ วรคยะ คฤหะ และปักษะ ซึ่งมักขัดแย้งกันบ่อยครั้ง เพื่อช่วงชิงอำนาจ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาในสภา คำว่า ทวันทวะ เป็นศัพท์ที่ใช้ระบุพรรคคู่แข่ง และคำว่า วยุตกรรมณะ แสดงการแข่งขันกัน ส่วนกฎกติกาในการประชุมและการอภิปรายในสภาดูเหมือนจะเป็นอย่างเดียวกับสังฆกรรม ที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาใช้ในคณะสงฆ์ เริ่มตั้งแต่การกำหนดองค์ประชุม ผู้เข้าร่วมประชุม (คณติกะ/สังฆติกะ) ผู้ควบคุมองค์ประชุม (คณปุระกะ) ผู้กำหนดจัดที่นั่ง (อาสนปัญญาปะกะ) ผู้รับผิดชอบการลงคะแนน (ศาลาการหาปะกะ) ตลอดจนประธานสภา (สังฆมุขะ) (Kailash Chand Jain, 1991)

ดังนั้น เมื่อหันมาพิจารณาสังฆกรรมจะเห็นว่า มีวิธีการและหลักการเช่นเดียวกับการบริหารกิจการระบบสามัคคีธรรม เริ่มตั้งแต่ทรงมอบความเป็นใหญ่แก่สงฆ์ การกำหนดจำนวนของสงฆ์ในการทำสังฆกรรมต่าง ๆ เช่น 4 รูป 5 รูป หรือ 20 รูป ซึ่งได้แก่องค์ประชุม (Qorum) ของสภานั้นเอง การกำหนดสถานที่ประชุม (คือสภา) ภิกษุผู้เข้าประชุมมีสิทธิแสดงความคิดเห็นทั้งคัดค้านหรือเห็นด้วย ที่

ประชุมต้องหาทางคลี่คลายปัญหาจนเกิดมติเห็นเป็นเอกฉันท์ กิจการนั้น ๆ จึงถือว่าสำเร็จลุล่วงไปได้ ซึ่งวิธีการที่จะทำให้เกิดเอกฉันท์ ก็อาจใช้วิธีจับฉลากซึ่งก็คือการลงคะแนนเพื่อใช้เสียงข้างมาก หรือที่เรียกว่า เยกยยลิกา (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2546)

ในประวัติศาสตร์หรือในพงศาวดารของชาติต่าง ๆ มักจะมีการอ้างอิงถึงผู้ปกครองบ้านเมืองเกี่ยวกับเทวดาเป็นส่วนใหญ่ แต่ในคัมภีร์พุทธศาสนากล่าวถึงการสถาปนาผู้ปกครองบ้านเมืองครั้งแรกของโลก ด้วยวิธีการคัดเลือกบุคคลที่มีรูปสวงาม มีผิวพรรณผ่องใส หน้าตามีสงาราศี เป็นที่น่าเกรงขามของผู้ที่พบเห็นให้เป็นหัวหน้าผู้ปกครอง โดยเรียกหัวหน้าผู้ปกครองว่า “มหาสมมติ” แปลว่าผู้ที่ประชาชนลงมติสถาปนาให้เป็นหัวหน้าอีกนามหนึ่ง พวกเขาริเรียกว่า “ชัตติยะ” แปลว่า ผู้ปกครองดูแลนา และอีกนามหนึ่ง พวกเขาริเรียกว่า “ราชา” แปลว่า “ผู้สร้างความสุขความยินดีให้ผู้อื่น” (ทวี ผลสมภพ, 2534)

จากวัตถุประสงค์ดั้งเดิมในการสร้างระบบการปกครองในสมัยเริ่มแรก จะเห็นว่า เขาสร้างผู้ปกครองชุมชนขึ้นมา เพราะเหตุ 2 ประการ คือ ให้มีหน้าที่ดูแลข้าวสาลี กล่าวคือ ให้มีอำนาจว่าใครต้องการนาข้าวสาลีเท่าไร ชัตติยะจะเป็นผู้อนุญาตให้ หรือใครแอบไปเก็บเกี่ยวข้าวสาลีของคนอื่น ชัตติยะจะเป็นผู้จับกุมผู้นั้นมาลงโทษ และเพราะเหตุที่เมื่อชัตติยะได้ทำหน้าที่ปกครองดูแลข้าวสาลีด้วยดีแล้ว ก็จะสามารถให้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 คือ สร้างความสุข ความยินดีให้กับผู้ใต้ปกครอง นี่คือนิวัติวัตถุประสงค์เริ่มแรกของการสร้างระบบการปกครองของชุมชนโบราณ

เมืองไทยเป็นเมืองที่นับถือศาสนา จึงได้รับรู้ประวัติกำเนิดระบบการปกครองตามที่ท่านกล่าวไว้ในคัมภีร์พระพุทธานุศาสตร์ และเมืองไทยเราก็ให้สมัญญาหัวหน้าผู้ปกครองของเราว่า “สมมติราชา” เหมือนที่มนุษย์สมัยเริ่มแรกเขาเรียกหัวหน้าของเขาว่า “มหาสมมติ” และเราก็ถวายพระนามให้หัวหน้าผู้ปกครองของเราว่า “พระเจ้าแผ่นดิน” หรือ “พระมหากษัตริย์” เพราะทำหน้าที่อย่างเดียวกับหน้าที่ชัตติยะของมนุษย์สมัยโบราณ กล่าวคือ หน้าที่ปกครองแผ่นดินหรือเป็นเจ้าของแผ่นดิน เวลาผู้อยู่ใต้ปกครองต้องการแผ่นดินทำมาหากิน พระเจ้าแผ่นดินก็จะอนุญาตให้ตามประสงค์ ความจริงคำว่า “พระเจ้าแผ่นดิน” นั้น มีความหมายตรงกันกับ “พระมหากษัตริย์” เพราะคำว่า “กษัตริย์” มาจากคำว่าชัตติยะ และคำว่าชัตติยะ ก็แปลว่า ผู้ปกครองดูแลนา ซึ่งคำว่า นา ก็คือ แผ่นดินนั่นเอง นอกจากเราจะถวายพระนามหัวหน้าผู้ปกครองของเราว่า “พระมหากษัตริย์” อย่างมนุษย์สมัยโบราณแล้ว เรายังได้ถวายพระนามผู้ปกครองของเราว่า “ราชา” เหมือนมนุษย์ในสมัยโบราณอีกด้วย ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าหัวหน้าของเรา พระองค์สร้างความร่มเย็นเป็นสุขให้กับประชาชนสมเจตนาจำนงของสมัยโบราณที่เขาตั้งราชาขึ้นมา ดังนั้น พวกเราจึงเรียกผู้ปกครองของเราว่าราชา

บริบทของคำจำกัดความของคำว่า “การเมือง”

คำจำกัดความของการเมืองที่ชัดเจนและรัดกุมมากที่สุดโดยนัยที่จะได้กล่าวต่อไปนี้ พิจารณาได้จากทัศนะของ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2517) ที่ว่า การเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับรูปของรัฐและการจัดระเบียบความสัมพันธ์ภายในรัฐ ระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง โดยเมื่อสังคมมนุษย์ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมียุติธรรม คนเราจึงต้องแบ่งออกเป็นสองพวกใหญ่ ๆ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่บังคับกับผู้ถูกบังคับเสมอ

ผู้เขียนได้รวบรวมและประมวลคำนิยามหรือความหมายของคำว่าการเมือง มานำเสนอโดยจำแนกได้เป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแรก การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ โดยเป็นการต่อสู้กันเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและอิทธิพลในการบริหารกิจการบ้านเมือง โดยคำนิยามของการเมืองในเชิงอำนาจที่น่าสนใจอันหนึ่ง ที่ได้ให้คำอธิบายที่ชัดเจนมาก ได้แก่ นิยามของ เพนนอคและสมิธ (Pennock, Roland and Smith, David, 1964) ที่กล่าวว่า การเมือง หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับอำนาจ สถาบันและองค์กรในสังคม ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีอำนาจเด็ดขาดครอบคลุมสังคมนั้น ในการสถาปนาและทำนุรักษความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม มีอำนาจในการทำให้จุดประสงค์ร่วมกันของสมาชิกในสังคมได้บังเกิดผลขึ้นมา และมีอำนาจในการประนีประนอมความคิดเห็นที่แตกต่างกันของคนในสังคม

อีกหนึ่งคำนิยามการเมืองที่ถือได้ว่าครอบคลุมและช่วยให้เห็นภาพความเกี่ยวพันของการเมืองกับบุคคลในสังคม ได้แก่ ฌ็อง-ฌัก สปิโนซ (ฌ็อง-ฌัก สปิโนซ, 2539) ที่กล่าวว่า การเมืองเป็นการต่อสู้ชิง การรักษาไว้และการใช้อำนาจทางการเมือง โดยที่อำนาจทางการเมืองหมายถึง อำนาจในการที่จะวางนโยบายในการบริหารประเทศหรือสังคม อำนาจที่จะแต่งตั้งบุคคลเพื่อช่วยในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และอำนาจที่จะใช้ข้าราชการ งบประมาณหรือเครื่องมืออื่น ๆ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ แนวการมองการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ (Power Approach) ดังที่ได้ยกตัวอย่างไปนี้ เป็นแนวทางการศึกษาหนึ่งที่ได้รับการนิยมนิยมชมชอบในหมู่นักรัฐศาสตร์และนักสังคมศาสตร์ทั่วไป ที่เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องหรือมีบริบทเกี่ยวกับการใช้อำนาจเพื่อการปกครองประชาชน ก็มักให้คำนิยามของการเมืองว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ในเชิงการใช้อำนาจของรัฐบาลปิตัย ต่อผู้อยู่ใต้อำนาจ ซึ่งก็คือประชาชนนั่นเอง โดยคำนิยามเช่นนี้ สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ออกมาจากสถาบันทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ที่ทำหน้าที่ในการตรากฎหมายต่าง ๆ เพื่อบังคับใช้ มาจากรัฐบาลในรูปของนโยบายสาธารณะ (Public Policies) โครงการพัฒนา (development program) และงานต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นหรือดำเนินไปโดยภาคราชการ รวมไปถึงการตัดสินใจหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลต่อบุคคล และบุคคลกับรัฐ จึง

ล้วนแต่เป็นเรื่องที่การเมืองส่งผลกระทบต่อนักศึกษาและบุคคลทั่วไป โดยบริบทดังกล่าวการศึกษาเรื่องการเมืองและการปกครองของประเทศ จึงเป็นสิ่งที่ถูกบรรจุอยู่ในแทบทุกสาขาวิชาในระดับอุดมศึกษาให้นักศึกษาได้ร่ำเรียน ทำความรู้จักความเข้าใจในฐานะที่อย่างน้อยก็เป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคม และเป็นความรู้หนึ่งที่ประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยสมควรส่งเสริมให้แก่พลเมืองของรัฐเพื่อประโยชน์เป็นพื้นฐานของการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

กลุ่มที่สอง มองว่า การเมืองเป็นเรื่องของการจัดสรรทรัพยากรของรัฐหรือสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม ดังเช่นมุมมองของอีสตัน (David Easton) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า การเมือง เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ในการจัดสรรแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ ให้กับสังคมอย่างชอบธรรม (The authoritative allocation of values to society) ความหมายของการเมืองดังที่ยกตัวอย่างมานี้ เป็นนิยามที่ได้รับการยอมรับอย่างสูงจากสำนักพหุนิยม (Pluralism) อย่างไรก็ดี ชัยอนันต์ สมุทวณิช (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2535) อธิบายว่าเราจะใช้ความหมายการเมืองดังกล่าวนี้ได้ก็ต่อเมื่อ ในสังคมนั้น ๆ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับผลกระทบจากทั้งทางตรงและทางอ้อม มีความเห็นพ้องต้องกันและยอมรับในกติกาที่กำหนดการใช้อำนาจ เพื่อแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าเท่านั้น ส่วนในสังคมที่ยังไม่มีความเห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับกติกากำหนดสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม ชัยอนันต์ อธิบายว่า การเมืองยังคงเป็นเรื่องของการแข่งขันกันเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการแบ่งปันคุณค่าที่ให้ประโยชน์แก่ฝ่ายตนมากที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้ หรือ “The competition for the authority to determine the authoritative allocation of values to society” โดยนัยเช่นนี้ การเมืองจึงมีสองระดับ ระดับแรก การเมืองอยู่ภายใต้การแข่งขัน ชัดแย้งของฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองที่ทุก ๆ ฝ่ายยอมรับได้ ในขณะที่การเมืองในความหมายอย่างแรกดังทัศนะของนักคิดกลุ่มพหุนิยมที่ได้กล่าวไปแล้ว คุณจะยอมรับในจุดเน้นว่า รัฐเป็นการรวมกันหรือประกอบกันของกลุ่มหลากหลายในสังคม และรัฐมิได้เป็นเครื่องมือทางการบริหาร โดยที่มีได้เป็นตัวกระทำทางการเมือง (actors) ที่จะขึ้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ แต่รัฐเป็นเพียงรัฐบาล (State as government) ที่ทำหน้าที่เพียงเอื้ออำนวยความสะดวกในการแข่งขันกันของกลุ่มหลากหลายเท่านั้น (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2535)

นอกจากนี้ คำนิยามการเมืองในกลุ่มที่สอง ซึ่งได้รับการกล่าวถึงอย่างสูงยังได้แก่ ทัศนะของลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell) ที่กล่าวว่า การเมือง เป็นเรื่องของการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลและผู้มีอิทธิพล และการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับว่า ใคร ทำอะไร เมื่อไร และอย่างไร (Politics is, who gets “What”, “When” and “How”)

กลุ่มที่สาม มองว่า การเมืองเป็นเรื่องของความขัดแย้ง ทั้งนี้ เนื่องจากทรัพยากรของชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ขณะที่ผู้คนซึ่งต้องการใช้ทรัพยากรนั้นมีอยู่มากและความต้องการใช้ไม่มีขีดจำกัด การเมือง

จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการที่คนในสังคมไม่อาจตกลงกันได้หรือเกิดความขัดแย้งขึ้น อย่างไรก็ตามการมองการเมืองในลักษณะนี้ มีข้อโต้แย้งอยู่มากกว่า หากไม่อาจยุติข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ บ้านเมืองย่อมตกอยู่ในสภาวะยุ่งยากวุ่นวาย ต่อมาจึงมีผู้ให้มุมมองการเมืองใหม่ว่า เป็นเรื่องของการประนีประนอม ความขัดแย้งมากว่าเป็นเรื่องของความขัดแย้ง

กลุ่มที่สี่ มองว่าการเมืองเป็นเรื่องของการประนีประนอมผลประโยชน์ เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิดความขัดแย้งจากการดำเนินงานทางการเมืองที่ไม่มีทางออก

กลุ่มที่ห้า ถือว่าการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับรัฐและการบริหารประเทศในกิจกรรมหลัก 3 ด้าน คือ งานที่เกี่ยวกับรัฐ การบริหารประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบาย และการอำนวยความสะดวกในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งเป็นการควบคุมให้มีการดำเนินงานตามนโยบาย ซึ่งหากพิจารณาให้ละเอียดแล้ว การเมืองโดยนัยความหมายประการนี้ เป็นเรื่องที่คาบเกี่ยวกับการเมืองในความหมายเชิงอำนาจ ซึ่งก็เป็นเพราะอำนาจทางการเมืองนั้น ได้ถูกนำไปใช้ผ่านกระบวนการนโยบายและการแต่งตั้งคัดสรรผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ) ในรูปของอำนาจและการปฏิบัติงานทางการเมืองปกครอง และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและการบริหารหรือการปกครองที่ยากจะแยกออกจากกันได้

กลุ่มที่หก การเมืองเป็นเรื่องของการกำหนดนโยบายของรัฐ กล่าวคือ การเมืองคือกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย หน่วยงานและเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการกำหนดนโยบาย โดยนัยหนึ่งการเมืองก็คือกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐนั่นเอง (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2561)

กล่าวโดยสรุป การเมือง (Politics) เป็นเรื่องของอำนาจ เป็นเรื่องของผลประโยชน์ เป็นเรื่องของการจัดสรรผลประโยชน์ เป็นเรื่องของการแบ่งปันสิ่งที่มีความค่าให้กับสังคม ทั้งนี้ การเมืองที่เป็นไปด้วยความใสสะอาด โปร่งใส จำเป็นต้องมีหลักธรรมเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมเป็นไปเพื่อการพัฒนาต่อสังคม

พุทธธรรมกับการพัฒนาทางการเมืองการปกครองในสังคมไทย

เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันมากขึ้น มักเกิดปัญหาทางสังคม สาเหตุส่วนมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับสวัสดิภาพและชีวิตของมนุษย์ในการอยู่รวมกัน โดยเฉพาะการที่มนุษย์มีความจำเป็นต้องอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ต่อกัน มนุษย์จะต้องรู้ว่าตนมีสิทธิและหน้าที่อย่างใดบ้างต่อสังคม (สุพัตรา สุภาพ, 2535)

ประเทศไทยของเราในฐานะที่นับถือพระพุทธศาสนามานานแล้ว ก็ยังมีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่ทราบว่ พระพุทธเจ้าแสดงวิธีการปกครองไว้ ซึ่งผิดกับคนไทยสมัยโบราณ รู้เรื่องการปกครองที่

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ดี ทั้งนี้เพราะว่า ในสมัยโบราณเราเรียนหนังสือในวัด พระสงฆ์จึงได้นำมาสอนลูกศิษย์ก็คือ คำสอนของพระพุทธเจ้าที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก พระเจ้าแผ่นดินสมัยก่อนแทบทุกพระองค์ได้ศึกษาหลักการปกครองมาทุกพระองค์ เพราะปรากฏว่ามีการนำหลักธรรมของพระเจ้าแผ่นดินที่พระพุทธเจ้าประทานไว้มาปฏิบัติ เช่น ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิ และราชสังคหวัตถุ การปรากฏของธรรมของนักปกครองเหล่านี้ แสดงว่าท่านเหล่านั้นรู้จักหลักธรรมของผู้ปกครองอย่างดี (พระมหากฤตวิทย์ อธิฐฐานโน (สนธิสุข), 2548) ธรรมของพุทธองค์ทั้ง 84,000 พระธรรมชั้นตรี ถือว่าเยอะพอสมควร แต่ผู้เขียนขอยกหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการที่จะนำมาพัฒนาทางการเมืองในสังคมไทย ดังต่อไปนี้

หลักสัปปริสธรรม คือ ธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษ หรือ เป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นคนเก่ง มี 7 ประการ ได้แก่

1. ธัมมัญญู รู้จักเหตุ คือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล
2. อัตถัญญู รู้จักผล รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค คือ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ ซึ่งสามารถก่อให้เกิดประโยชน์เกิดผลได้จริง
3. อัตตัญญู รู้จักตน เป็นผู้รู้จักตนคือ รู้จักตัวตนของเราเอง ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม สามารถประเมินตนเองได้ในหลักธรรม
4. มัตตัญญู รู้จักประมาณ เป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ภาวรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่ เป็นต้น
5. กาลัญญู รู้จักกาล เป็นผู้รู้จักกาลคือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น แบ่งเวลา ทำให้ถูกจังหวะ ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา เป็นต้น
6. ปรีสัญญู รู้จักบริษัท เป็นผู้รู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ประพฤติดต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้
7. ปุคคลปโรปรัญญู รู้จักเลือกคบคน ปุคคลัญญูตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญูตา เป็นผู้รู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะดำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

หลักราชสังคหวัตถุ คือ ธรรมบ่อเกิดแห่งความสงบ ความสุข และสันติวิธี ที่จะยังประโยชน์ให้กับประชาชนทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มี 5 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. สัสสมะระ ความฉลาดในการสนับสนุนคนที่เข้ามาบริหารบ้านเมือง มอบหมายงานให้ตามความรู้ ความสามารถของแต่ละบุคคล

2. ฉลาดในการส่งเสริมอาชีพของบุคคลภายในประเทศ ตามความถนัด ตามความรู้ ตามความสามารถของแต่ละท้องถิ่น

3. รู้จักสงเคราะห์คนภายในประเทศของตนให้เขาสามารถพึ่งพาอาศัยตนเองให้ได้

4. มีการประชาสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐกับประชาชน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารราชการแผ่นดิน

5. ฉลาดในการขจัดเภทภัย หรือข้อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้ว หรือกำลังจะเกิดขึ้นในประเทศชาติ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

หลักจักรวรรดิวัตร คือ ธรรมอันเป็นพระราชจริยานุวัตรโดยพระมหากษัตริย์ ผู้ปกครองประชาชนหรือแม้กระทั่งผู้นำประเทศ ทรงถือนำไปปฏิบัติ มี 12 ประการ ได้แก่

1. รู้จักสงเคราะห์คนภายใน อันได้แก่ เหล่าข้าราชการ

2. รู้จักสงเคราะห์เหล่าเมืองขึ้นทั้งหลาย

3. รู้จักสงเคราะห์เหล่าเชื้อพระวงศ์ทั้งหลาย

4. ให้ความคุ้มครองเหล่าหบดีทั้งหลายให้ปลอดภัย

5. ให้การสงเคราะห์ อนุเคราะห์ แก่ราษฎรทั้งหลาย

6. ให้ความคุ้มครองนักบวช หรือผู้ทรงศีลทั้งหลาย

7. ให้การคุ้มครองสัตว์สงวนทั้งหลาย

8. ขจัดความอยู่ดีธรรมให้หมดไปจากสังคม

9. ให้การบำรุงผู้ยากไร้ในความขัดสน

10. เข้าไปหา และสนทนากับเหล่าสมณะทั้งหลาย

11. เว้นจากความกำหนดในกามอันไม่ชอบธรรม

12. ละเว้นความโลภ จากการเบียดบังเอาทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่น (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

อภิธานิยธรรม คือ ธรรมที่ช่วยป้องกันความเสื่อม ทำให้การปกครองเป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว มี 7 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์

2. มีความสามัคคีพร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุมหรือเลิกประชุม

3. การให้ความเคารพยึดถือปฏิบัติในกฎระเบียบกติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด การไม่บัญญัติเพิ่มเติม หรือลบล้างถอดถอนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมได้ร่วมกันบัญญัติไว้

4. การให้ความเคารพ ยำเกรง นับถือ ให้เกียรติท่าน และยอมรับฟังข้อคิดเห็น ไม่ละเลยต่อคำแนะนำตักเตือนของท่านผู้ใหญ่ในสังคม ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ยาวนาน

5. การให้เกียรติ คุ่มครอง ป้องกันสตรีมิให้ถูกข่มเหง รังแก

6. การให้ความเคารพบูชาสักการะเจดีย์ ปูนียสถาน อนุสาวรีย์ประจำชาติ อันเป็นเครื่องเตือนความทรงจำ เราใจให้ทำความดี เป็นศูนย์รวมจิตใจทำให้เกิดความสามัคคีของชนในชาติ

7. การให้การอารักขา บำรุง คุ่มครอง การยินดีในการต้อนรับแก่สมณพราหมณ์ บรรพชิต นักบวชผู้ทรงศีลธรรมอันบริสุทธิ์ ผู้เป็นตัวอย่างที่ดีทางศีลธรรม

ทศพิธราชธรรม คือ คุณธรรมประจำจิตใจของผู้บริหารหรือผู้ปกครองรัฐหรือประเทศชาติ รวมถึงนักปกครองทุกระดับชั้นในสังคม หลักธรรมซึ่งมีอยู่ 10 ประการ ได้แก่

1. ทาน การแบ่งปัน การช่วยเหลือ เกื้อกูล อนุเคราะห์ให้ผู้อยู่ใต้ปกครองของตนให้มีการดำรงชีวิตที่ดี ไม่อดอยาก

2. ศีล การประพฤติปฏิบัติตนให้ดีงาม ประกอบด้วยความสุจริต ให้ความเคารพต่อกฎเกณฑ์ของสังคม และเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ผู้อยู่ภายใต้การปกครอง

3. ปริจจาคะ การเสียสละประโยชน์ส่วนตนในการบำเพ็ญกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

4. อาชวชะ ความซื่อตรง การกระทำในสิ่งที่เป็นภาระหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ซื่อตรง จริงใจ ต่อประชาชน

5. มัททวะ ความอ่อนโยน การปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ อ่อนโยน มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีงาม ไม่ถือตัวเย่อหยิ่ง

6. ตปะ การรู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ปล่อยให้อำนาจของกิเลสตัณหาครอบงำจิตใจ ไม่หลงใหลหมกมุ่นอยู่ในกามคุณ จนหลงลืมความมุ่งมั่นในการกระทำการกิจของตนให้บริบูรณ์

7. อักโกธะ การไม่ถือโกรธ การมีเมตตาธรรมประจำจิตใจ กระทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยยึดหลักเหตุผลเพื่อระงับความโกรธ ความขุ่นเคือง

8. อวิหิงสา การไม่เบียดเบียน การไม่บีบคั้น ข่มเหง ผู้อยู่ภายใต้การปกครองของตน โดยปราศจากเหตุผล ตลอดถึงการบริหารกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม

9. ขันติ ความอดทน ไม่ท้อแท้ เหนื่อยหน่ายกับอุปสรรคต่าง ๆ ที่มากระทบกระทั่งกับการปฏิบัติภาระกิจหน้าที่ของตน แม้จะหนักหนาใดก็ต้องอดทนเพื่อให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

10. อวิโรธนะ การประพฤติดนตั้งอยู่ในธรรม ไม่คลาดเคลื่อนจากธรรม มีจิตใจมั่นคงหนักแน่น ไม่หวั่นไหวด้วยอำนาจของอคติ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

หลักพรหมวิหารธรรม คือ ธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว เช่นพรหม เป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ที่ผู้ปกครอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่

1. เมตตา (Loving-kindness) ความรักปรารถนาอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรี และคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

2. กรุณา (Compassion) ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

3. มุทิตา (Sympathetic Joy) ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข

4. อุเบกขา (Equanimity) ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามทีพิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นการกระทำของสัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ (พระเทพเวที (ประยูร ธมฺมปญฺญโก), 2546)

สาราณียธรรม คือ ธรรมอันเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน และกันอยู่เสมอ หมายถึงธรรมที่ทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยไมตรี สงเคราะห์ เอื้อเฟื้อต่อกัน จนทำให้เกิดความรักใคร่ สมัคสมานกลมเกลียวกัน คิดถึงและระลึกถึงกันอยู่เสมอ มี 6 ประการ ได้แก่

1. เมตตากายกรรม การกระทำต่อกันด้วยเมตตา หมายถึง การแสดงกิริยาอาการที่สุภาพต่อเพื่อนมนุษย์ ให้ความช่วยเหลือกัน ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามกัน

2. เมตตาวจีกรรม การพูดต่อกันด้วยเมตตา หมายถึง การช่วยบอกแจ้งในสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี มีวาจาสุภาพ ให้ความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3. เมตตามโนกรรม การคิดต่อกันด้วยเมตตา หมายถึง การตั้งใจปรารถนาดีต่อกัน คิดทำในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่กันและกัน

4. สาธณโกศล การเอื้อเฟื้อแบ่งปันต่อกันและกัน หมายถึง การแสดงความเอื้อเฟื้อโอ้ออมอารี ด้วยการแบ่งปัน แจกจ่ายลาภผล สิ่งของตนได้มาโดยชอบธรรมให้ทุกคนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

5. สีสสามัญญาตา ความเป็นผู้มีศีลเสมอกัน หมายถึง การประพฤติปฏิบัติ ดำรงตนอยู่ในสังคม ด้วยความถูกต้อง เรียบร้อยดีงาม เคารพกฎระเบียบของสังคม ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่ หมู่คณะ

6. ทิฏฐสามัญญาตา ความเป็นผู้มีทิฏฐิหรือความเห็นเสมอกัน หมายถึง การปรับความคิดเห็นเข้าหากัน การให้ความเคารพยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น การมีความเห็นชอบร่วมกัน ยึดถือหลักอุดมคติแห่งความดีงาม หรือมีจุดมุ่งหมายสูงสุดอันเดียวกัน (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

หากประพฤติปฏิบัติตามหลักสาราณียธรรมนี้ จะเป็นการช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการขัดกัน ในสังคม ไม่เกิดการเอารัดเอาเปรียบกัน มีความรักสามัคคีต่อกัน จะเป็นเหตุนำมาซึ่งความผาสุกในสังคม เพราะทุกคนประพฤติปฏิบัติธรรม มีธรรมอยู่ในจิตใจ

บทสรุป

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ครอบคลุมกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งทำให้เห็นได้โดยชัดเจนว่า เป็นวิถีชีวิตของคนไทยโดยส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองในหลายกรณีด้วยกัน ดังตัวอย่างที่ผู้ปกครองจะต้องยึดถือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการปกครองบริหารงาน หรือในการปฏิบัติหน้าที่ของตน เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ ทั้งนี้ สังคมในปัจจุบันการขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองหรือผู้ถูกปกครองก็ตาม ถ้าขาดหลักคุณธรรม จริยธรรมในการเป็นแนวทางการปฏิบัติแล้ว ก็ยากยิ่งที่สังคมจะคงอยู่ด้วยความสงบ เพราะโดยหลักการทางพระพุทธศาสนาแล้ว คือ เป็นการไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เกื้อกูลประโยชน์แก่ส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับบริบทการพัฒนาทางการเมืองการปกครองเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กมล สมวิเชียร. (2516). *ประชาธิปไตยกับสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- เกษภา ผาทอง และ ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2561). พระพุทธศาสนากับการเมืองในสังคมไทย. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 8(1), 195.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2517). *อุดมการณ์ทางการเมือง*. กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย.
- _____. (2535). รัฐ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ สีนสวัสดิ์. (2539). *จิตวิทยาการเมือง*. กรุงเทพมหานคร : วชิรนทร์การพิมพ์.
- ทวี ผลสมภพ. (2534). *ปัญหาปรัชญาในการเมืองของโลกตะวันตก*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประสิทธิ์ จันรัตน์. (2527). *พระพุทธศาสนากับพระมหากษัตริย์ไทย*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหากฤตวิทย์ อธิภูฐาน (สนธิสุข). (2548). ศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดประชาธิปไตยในพุทธปรัชญาเถรวาท กับแนวคิดประชาธิปไตยในสังคมปัจจุบัน. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา*, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2561). *การเมือง*. เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2562 จาก <https://1url.ws/F96Xd>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). *การสำรวจสภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม พ.ศ. 2554* กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สุพัตรา สุภาพ. (2535). *ปัญหาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาพรรณ ณ บางช้าง. (2535). *ชนบธรรมนิยมประเพณี : ความเชื่อและแนวการปฏิบัติในสมัยสุโขทัย ถึงสมัยอยุธยาตอนกลาง*. กรุงเทพมหานคร : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kailash Chand Jain. (1991). *Lord Mahavira and His Times*. Delh i: Motilal Banarsidass Publishers PVT. ltd.
- Pennock, Roland and Smith, David. (1964). *Political Science*. New York : McMillan Press.